

ЗНАЙОМТЕСЬ: ІЗРАЇЛЬ

Т. Г. Назаренко, С. Л. Капіруліна,* м. Київ

Під час V Міжнародної наукової конференції «Сучасні досягнення в науці та освіті», яка відбулась у місті Нетанія в Ізраїлі і була присвячена проблемам і пошукам сучасних технологій у науці й освіті, ми вивчали історію, географію і систему освіти цієї дивовижної країни, про що й хочемо розказати на шпальтах журналу читачам.

1 Місце на політичній карті світу

Ізраїль — країна, що лежить у південнозахідній частині Азії на узбережжі Середземного моря. Протяжність берегової лінії — 188 км. На півночі межує з Ліваном, на північному сході — із Сирією, на сході — з Йорданією, на сході частина кордону проходить Мертвим морем (56 км); на південному заході — з Єгиптом, на крайньому півдні Ізраїль має вихід до Акабської затоки Червоного моря (10 км), на сході та південному заході — межує з палестинськими територіями.

Більшість країн визнає кордонами Зелену лінію, встановлену під час підписання угоди про припинення вогню після війни 1948–1949 р., що обмежує територію загальною площею 20 770 км², з якої 2 % зайняті водою. Проте під фактичним контролем Ізраїлю і деякі інші території, не визнані його сусідами. Найбільшими з них території є Голанські висоти (1176 км²) та територія Східного Єрусалиму (70 км²). Загалом територія, контролювана країною, становить приблизно 22 072 км², а разом із палестинськими територіями територія Ізраїлю становить 27 799 км².

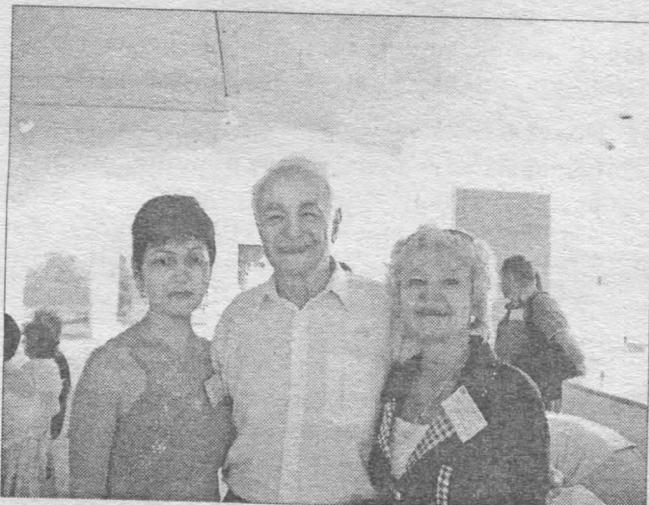
2 Історичне походження назви країни

Упродовж останніх трьох тисячоліть слово «Ізраїль» означало ізраїльську землю та її народ (Ерец-Ісраель). Джерелом цієї назви є Тора — Книга Буття, особливо глава 22, де патріарх Яків, — син Ісаака після боротьби з ангелом Бога отримує ім'я Ізраїль: «І сказав (ангел): як ім'я твоє? Яків, — відповів він. І сказав: віднині ім'я твоє буде не Яків, а Ізраїль, бо ти боровся з Богом і людей долати будеш».

3 Історія виникнення держави

Перша в історії згадка слова «Ізраїль» була знайдена на стелі на території Єгипту (кінець XIII ст. до н. е.). Рання ізраїльська держава відома

з II тис. до н. е. як Іудея. У різні часи вона перебувала під владою Вавилону і Риму. Саме римляни і перейменували Іудею в Палестину.

■ Організатор та ідейний надихач міжнародних конференцій В. П. Ройzman — доктор техн. наук, професор та авторки статті

29 листопада 1947 р. Генеральна Асамблея ООН затверджує резолюцію, на підставі якої було проголосено нову державу. У перші тижні незалежності уряд нової держави для позначення громадян країни вибрал слово «ізраїльтяни», тому ця назва перейшла і на назву держави. А взагалі варіантів щодо назви було декілька: Ерец Ісраель (Земля Ізраїлю), Сіон, Іудея. І нарешті було прийнято рішення назвати державу «Медінат Ісраель» — Держава Ізраїлю. Згідно з Декларацією про незалежність, Ізраїль є єврейською державою. Водночас Ізраїль є багатонаціональною, демократичною державою, де разом з єреями рівні права мають усі інші релігійні та етнічні групи: араби-мусульмани, араби-християни, друзи, бедуїни тощо.

* Т. Г. Назаренко, канд. пед. наук, старший науковий співробітник, докторант Інституту педагогіки НАПН України; С. Л. Капіруліна, канд. пед. наук, доцент кафедри методики природничо-математичної освіти і технологій Київського інституту післядипломної педагогічної освіти Університету імені Бориса Грінченка.

ЦІКАВА ГЕОГРАФІЯ

Важлива роль у створенні єврейської держави належить Теодору Герцлю — австро-угорському письменнику єврейського походження, журналісту, фундатору ідеології політичного сіонізму, провіснику створення єврейської держави.

Сучасний Ізраїль високо цінує справи Теодора Герцля — в усіх містах країни є центральна вулиця, яка носить його ім'я, а на узбережжі Середземного моря є місто-курорт із назвою Герцлія.

■ **Теодор (Біньямін Зеев) Герцль (1860–1904 рр.)**

4 Державні символи Ізраїля

Прапор нагадує таліт — білу з синіми смугами єврейську молільну хустку. Гексаграмма в центрі — Маген Давид, відомий як «Щит Давида», або Зірка Давіда. Цей знак став єврейським символом ще в XVII ст. та був прийнятий Першим Сіоністським конгресом у 1897 році.

Герб Ізраїлю являє собою зображення менори, яка стояла в Єрусалимському храмі і є символом іудаїзму вже майже 3000 років. Менора обрамлена маслиновими гілками, які символізують мир; під основою менори напис на івріті — Ізраїль. Фон герба завжди синій, тоді як зображення менори і оливкових гілок може бути білого (як на президентському прапорі) чи золотого кольору (у більшості інших місць, наприклад, на обкладинці ізраїльського паспорту).

■ **Герб і прапор Ізраїлю**

5 Політична діяльність держави

Після ухвалення Декларації про незалежність Ізраїлю, арабські держави не визнали цього рішення. Під час війни в 1948–1949 р. Ізраїль приєднав частину території, відведену ООН для арабської

держави, та Західну частину Єрусалиму. У результаті війни 1967 р. було захоплено інші частини території арабської держави, весь Єрусалим, а також єгипетський Синайський півострів і сирійські Голанські висоти. Після укладення кемп-девідських угод (1978 р.) і мирного договору між Ізраїлем і Єгиптом (1979 р.) єгиптянам було повернуто Синайський півострів. У 1985 р. Ізраїль вивів з Лівану основну частину своїх військ, які перебували там з 1982 р. Однак уздовж кордону на території Лівану було збережено «пояс безпеки», контролюваний ізраїльтянами спільно з «Армією Південного Лівану» на чолі з генералом А. Лахадом. Прийшовши до влади в 1992 р., уряд І. Рабіна заявив про намір домагатися мирногорегулювання на основі принципу «мир в обмін на території». Він прийняв рішення про обмеження будівництва поселень на окупованих територіях, Ізраїль та Організація визволення Палестини (ОВП) визнали одне одного. 13 вересня 1993 р. у Вашингтоні між Ізраїлем і ОВП було підписано Декларацію про принципи, якою передбачалося введення обмеженого самоврядування на палестинських територіях (на першому етапі — у секторі Газа і м. Ерихон). 4 травня 1994 р. у Каїрі було підписано ізраїльсько-палестинську угоду про принципи палестинського самоврядування в цих районах і виведення звідти ізраїльських військ та адміністрації. Угоду переважно було виконано. 1994 р. було укладено угоду про передачу палестинцям повноважень у цивільних сферах в інших районах Західного берега. 26 жовтня 1994 р. було підписано мирний договір між Ізраїлем і Йорданією. З приходом до влади уряду Б. Нетаньяху в 1996 р. політику «освоєння» окупованих територій і створення на них нових поселень було активізовано, курс на діалог з палестинцями взято жорсткіший, ніж за уряду І. Рабіна-Ш. Переса. Крім того, задекларовано пріоритетність завдання зміцнення безпеки Ізраїлю. Під тиском американської адміністрації в жовтні 1998 р. у США було підписано «Меморандум Уай-Рівер», яким передбачалося подальша передислокація ізраїльської армії на Західному березі і передача палестинцям додаткових територій у цьому районі. Конфлікт між Ізраїлем і Палестиною загострився на початку 2002 року.

6 Політичний устрій

Ізраїль — парламентська республіка. Конституції в країні немає, її замінює Декларація

ЦІКАВА ГЕОГРАФІЯ

незалежності Держави Ізраїль від 14 травня 1948 р., ряд окремих законодавчих актів і ряд законів, основними з яких є: Тимчасовий закон 1949 р. (про організацію законодавчих і виконавчих органів); Закон про повернення 1950 р.; Закон про громадянство 1952 р.; Основний закон про Кнесет 1958 р.; Про ізраїльські землі 1960 р.; Про президента 1964 р.; Про Єрусалим як столицю держави 1980 р.; Про судову систему 1984 р.; Про уряд 2001 р. тощо, які встановлюють рамки компетенції законодавчої, виконавчої і судової системи та регулюють важливі сфери життєдіяльності країни.

Глава держави — президент, який обирає Кнесет таємним голосуванням строком на 7 років без права переобраних на другий термін.

Якщо в першому турі голосування кандидат у президенти не набрав 61 голосу із 120, проводять другий тур, у якому також необхідно набрати 61 голос. У третьому турі для обрання президента необхідна більшість. Нині Президентом Держави Ізраїль є Шимон Перес (Shimon Peres), обраний 13 червня 2007 р. і приведений до присяги 15 липня 2007 р., якому, до речі, 93 роки. Узагалі тривалість життя в Ізраїлі одна з найбільших у світі: середній вік чоловіків 82, жінок — 93 роки.

Законодавчу владу здійснює Кнесет (однопалатний парламент), який складається із 120 депутатів, що обираються терміном на 4 роки шляхом загального прямого таємного голосування із застосуванням пропорційного представництва. Кандидати в депутати висуваються за партійними списками. Список кандидатів, які набрали на виборах менше ніж 1,5 відсотка голосів, вважають недійсним. Нинішній Кнесет 18 скликання, обраний 10 лютого 2009 р. Спікер — Реувен Рівлін (Reuven Rivlin).

Виконавча влада належить урядові, який затверджується Кнесетом і звітується перед ним. Глава виконавчої влади — прем'єр-міністр, призначуваний Кнесетом за результатами парламентських виборів. Уряд коаліційний, сформований 31 березня 2009 р. До нього ввійшли представники партій «Лікуд», «Наш дім — Ізраїль», «Ацмаут» тощо.

Прем'єр-міністр Держави Ізраїль, міністр з питань економічної стратегії, міністр охорони здоров'я, міністр у справах пенсіонерів — Біньямін Нетаньяху (Benjamin Netanyahu).

Національна валюта — 1 шекель = 100 агорот. 1000 гривень ≈ 445 шекелей.

ГЕОГРАФІЯ

7 Рельєф

Північна частина території країни, яка носять назву плато Галілея, являє собою підвищену рівнину — нагір'я — висотою в середньому 600–700 м. Воно має складчасто-брилову будову, однак у рельєфі складчастість не дуже виражена. Найбільший вплив на формування рельєфу здійснили пізні геологічні процеси. Круті схили масивів у багатьох районах прорізані вузькими та глибокими долинами. На північному сході країни лежить північна частина долини річки Йордан. Центральна частина країни — вузька низинна прибережна смуга (рівнина Шарон), яка простяглась уздовж Середземного моря. Берегова смуга слабко порізана, природних портів мало, єдина затока — Хайфа — розташована в північній частині узбережжя. Майже половину території країни займають посушливі зони та напівпустельне плато Нег'єв. На півночі Нег'єв переходить у горські масиви. Зі сходу вони опускаються до велетенського грабену Ель-Гор, найбільш глибока частина якого зайнята Мертвим морем (максимальна глибина — 356 м).

На південнь від Мертвого моря до Червоного простягається долина Арава.

■ Авторки статті демонструють властивості води Мертвого моря

8 Корисні копалини

Серед неметалевих корисних копалин найважливіше значення мають природний газ, калійні солі, натрій, бром (Мертвое море), гіпс, будівельний камінь (Нег'єв), кварцові піски. Наявні родовища залізних та мідних руд (Рамім та Тімна). На крайньому півдні країни — видобувають коштовне каміння. Ізраїль тримає в таємниці процес огранки діамантів. Діамантова біржа, яка здійснює певні процедури продажу та покупки діамантів, приваблює міжнародний ювелірний бізнес з Європи та Америки.

ЦІКАВА ГЕОГРАФІЯ

■ Діамантова біржа в Тель-Авіві

9 Клімат

Клімат в Ізраїлі субтропічний середземноморського типу, із сухим спекотним літом та м'якою дощовою зимою. Улітку переважає тропічне повітря, узимку воно чергується з повітряними масами помірних широт. Рельєф значно обумовлює різноманіття кліматичних умов у різних районах країни. Пересічна річна кількість опадів різко зменшується із заходу на схід та з півночі на південь. Пересічна річна температура на узбережжі Середземного моря 20 °С, у гірських районах знижується до 15–16 °С. Найбільш спекотний клімат має південна частина країни, де середньорічна температура перевищує 22 °С, а пересічна температура найспекотнішого місяця 30 °С. Узимку бувають від'ємні температури і випадає сніг.

10 Освіта

Ізраїль має одну з найтриваліших у світі систему освіти, разом з Японією поділяючи за цим показником друге після Південної Кореї місце в Азії. Також, згідно з даними ЮНЕСКО, Ізраїль має найвищий рівень писемності серед країн Південно-Західної Азії. Згідно із Законом про освіту, ухваленим 1953 р., школи в Ізраїлі поділяють на кілька типів: державні (світські), арабські, державно-релігійні та незалежні, багато з незалежних шкіл є «невизнаними» Міністерством освіти. Державні світські школи є найчисленнішою групою шкіл, і відвідують їх більшість єврейських і неарабських учнів в Ізраїлі. Більшість арабів відправляють своїх дітей у школи, де основною мовою

навчання є арабська, що надалі заважає дітям здобути хорошу освіту і роботу через слабке знання івриту. Незалежні школи є найбільш різноманітною групою. У «визнаних» незалежних школах, як і у репті категорій, 75 % предметів належать до обов'язкового списку, і учні можуть самостійно вибирати програму навчання.

Шкільна освіта в Ізраїлі обов'язкова для дітей від 5 до 18 років, розділена на три ступені: початкова (1–6 класи), середня (7–9 класи) і старша школа (10–12 класи). Протягом навчання у старшій школі учні поступово здають іспити, за результатами яких отримують атестат зрілості (теудат баґрут), необхідний для вступу до вищих навчальних закладів, а також вимагають багато працедавців. Знання основних предметів — математики, рідної мови, літератури, іноземної мови (англійської), історії, Тори, є обов'язковим для отримання атестату.

■ Місто Нетанія — школа імені Черніховського — урок географії

В арабських, християнських і друзьких школах екзамен зі знання Тори замінюють екзаменом з ісламу, християнства або релігії друзів. Ті, хто не бажає здавати або нездатний пройти ці іспити, отримають диплом про закінчення школи іншого типу.

Академічний навчальний рік в ізраїльських школах починається 1 вересня та закінчується у початковій школі 30 червня, а у середній та старшій школі — 20 червня. Це пов'язано із різноманітними релігійними святами. Наприклад, у I півріччі 2011–2012 навчального року це Рош ха Шана, який святкують 28–30 вересня, — єврейський Новий рік; Йом Кіпур, який святкують 7–8 жовтня («День молитв й спокути») — в іудаїзмі найважливіше зі свят, день посту, каяння та відпущення гріхів; Суккот, який святкують

